

Friedrich-Ebert-Stiftung, împreună cu Asociația pentru Politică Externă, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • DECEMBRIE 2023 • NR.12 (214)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Interviu colectiv cu experți: **Capitolul dedicat justiției ar trebui să reprezinte o prioritate, împreună cu cele referitoare la securitate, precum și la domeniile economic, social și politic**
2. Editorial de Lina Grău, jurnalistă independentă: **Extinderea UE: soluție de securitate pentru întregul continent. Ce urmează pentru Republica Moldova?**
3. Analiză, Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA): **Aspectele de securitate în contextul lansării negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană**

Știri pe scurt:

 Republica Moldova a înregistrat progrese în promovarea agendei europene în anul 2023, iar autoritățile au reușit să facă față provocărilor războiului hibrid, a șantajului energetic și a problemelor economice, arată un studiu al Asociației pentru Politică Externă (APE). Cu toate acestea, rămân în continuare reștanțe la capitolul statului de drept, justiției, și respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, potrivit aceluiași studiu. „Există o viziune clară din partea autorităților în direcția promovării reformelor și a agendei de integrare europeană. În același timp, rămân domeniile care necesită atenție suplimentară”, a declarat directoarea Asociației pentru Politică Externă, Natalia Stercul. De asemenea, experta în securitate și comunicare strategică a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), Elena Mirzac, a declarat că în 2023, Uniunea Europeană s-a evidențiat ca furnizor de securitate, inclusiv pentru Republica Moldova, iar cea mai mare amenințare la adresa securității țării rămâne Federația Rusă.

 Guvernul a anunțat că indemnizația unică la nașterea copilului să crească cu peste 9.000 de lei și va ajunge la 20.000 de lei începând cu 1 ianuarie 2024. Anul viitor, peste 33.000 copii vor beneficia de indemnizație unică la nașterea copilului, a declarat în cadrul ședinței Guvernului Ministrul Muncii și Protecției Sociale, Alexei Buzu. Potrivit ministrului, în 2024 va crește calitatea prestațiilor sociale și vor fi eliminate procedurile birocratice pentru familiile cu copii. „Aceste familii vor beneficia și de o plată lunară în valoare de 1.000 de lei pentru primele 24 de luni a copilului, indemnizație care se stabilește în baza contribuțiilor individuale ale persoanelor asigurate. Tot începând cu anul 2024 părinții adoptivi, pentru prima dată vor putea beneficia de trei prestații noi”, a declarat Buzu. Prevederile hotărârii se aplică pentru copiii născuți începând cu 1 ianuarie 2024. Ultima majorare în acest sens a fost făcută în decembrie anul trecut.

 Cabinetul de miniștri a aprobat, pe 21 decembrie, crearea Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică. Instituția va avea misiunea de a implementa politicile de stat în domeniul securității cibernetice, în vederea asigurării unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice ale furnizorilor de servicii. De asemenea, în cadrul Agenției va fi formată o echipă de răspuns la incidentele cibernetice la nivel național și va fi instituit un punct național unic de contact, care să asigure interacțiunea autorităților și a instituțiilor publice naționale cu autoritățile similare din alte state. Instituția va fi responsabilă de protecția infrastructurii informaționale critice, identificarea și evidența furnizorilor de servicii, implementarea unui mecanism obligatoriu de raportare a incidentelor cibernetice, dar și de supravegherea și controlul de stat al respectării de către furnizorii de servicii a cadrului normativ în domeniul securității cibernetice.

Republica Moldova, față în față cu oportunitățile și amenințările lui 2024

Președintele Consiliului European, Charles Michel, vorbește cu jurnaliștii un briefing de presă pe 14 decembrie, 2023
Sursa foto: Consiliul European Facebook

Republica Moldova se pregătește pentru 2024, un an marcat de două aspecte de importanță majoră: începerea negocierilor pe capitole de aderare cu Uniunea Europeană și alegerile prezidențiale. Contextul

regional rămâne însă la fel de turbulente din cauza incertitudinilor și vulnerabilităților create de invazia militară rusă în Ucraina, un teatru de război extern cu reverberații în interiorul Moldovei.

Forțele politice proruse din regiunea separatistă transnistreană, dar și din autonomia găgăuză din sudul Moldovei, pot crea oricând focare de instabilitate pentru Moldova și guvernarea pro-europeană de la

► Chișinău. Forțele politice proruse vor contribui și ele pentru a crea un climat politic de incertitudine, o situație ce convine scopurilor politico-militare ale Moscovei.

Odată cu primirea unei verzi de la Consiliul European, pe 14 decembrie 2023, Moldova va intra în faza în care va trebui să accelereze reformele sectoriale pe toate cele 33 de capitole de aderare. Toți ochii vor fi ațintiți fără doar și poate pe reforma justiției, acolo unde opoziția sistemului formare în ultimele trei decade va fi una acerbă.

Lupta nu va fi una ușoară și se va întinde pe următorii ani. Nimeni nu se așteaptă la progrese peste noapte, deși această lozincă a fost expusă de partidul de guvernare la venirea la putere în iulie 2021. Stacheta așteptărilor a fost atunci ridicată mult prea sus, pe un fundal de corupție endemică în sistem.

Aici guvernarea va trebui totuși să facă și reglaje fine pentru a nu da impresia că reforma justiției trebuie impusă cu forța de politic asupra magistraților. Și

din rândul magistraților trebuie să existe o voință intrinsecă de reformare, fără ca unii să se ascundă după scuza ingerinței politicului în acest proces. În primul rând, este un proces politic și apoi unul al breslei din justiție, după ce cu toții am putut constata că sistemul nu este capabil de reformare din interior.

De asemenea, este nevoie de o întărire a capacităților de apărare a Republicii Moldova. Chișinăul trebuie să-și asigure singur un minim de securitate și apărare, chiar dacă are alături parteneri puternici pe dimensiunea de securitate. Acest efort va întări și capacitatea disuasivă a Armatei Republicii Moldova și va schimba și balanța de forțe în comparație cu forțelor paramilitare transnistrene, conduse la vârf de oameni din structurile de intelligence ale Rusiei.

Nu în ultimul rând, este nevoie de elaborarea unor planuri de contingență în ceea ce privește regiunea transnistreană pentru reintegrarea regiunii în frontierele de facto ale Republicii Moldova și de a evita o criză economică și umanitară, în cazul în care

gazul rusesc gratis nu va mai ajunge în regiune. Ucraina a spus clar că nu va mai permite tranzitul gazului rusesc la finele anului 2024, iar Republica Moldova trebuie să fie pregătită economic, dar și politic pentru a reintegra Transnistria.

De asemenea, autoritățile de la Chișinău trebuie să facă planuri de contingență și pentru participarea la reconstrucția Ucrainei, deoarece această criză de securitate poate aduce și oportunități economice pentru Republica Moldova. În acest sens, cel mai la îndemână ar fi un plan coordonat de conlucrare cu România ca țări de tranzit pe unde vor intra diverse bunuri și fluxuri de mărfuri pentru reconstrucția acestei țări măcinate de război.

Cu alte cuvinte, Republica Moldova trebuie să se transforme din țară reactivă într-una pro-activă care are capacități de anticipare și care-și construiește instrumente și rezerve să poată acționa rapid în sensul unor capacități sporite de navigare prin aceste ape tulburi în care este implicată direct în plan regional.

Mădălin Necșuțu

Interviu colectiv cu experți: Capitolul dedicat justiției ar trebui să reprezinte o prioritate, împreună cu cele referitoare la securitate, precum și la domeniile economic, social și politic

În cadrul acestui număr al buletinului de politică externă al FES/APE, am stat de vorbă cu mai mulți experți pe diferite domenii pentru a afla ce teme are de făcut Republica Moldova pentru 2024, după decizia Consiliului European din 14 decembrie 2023 de a da undă verde pentru începerea negocierilor pe capitole de aderare cu Republica

Moldova. Reforma justiției reprezintă de departe cea mai mare provocare, dar și o cerință din partea UE, dar și a cetățenilor Republicii Moldova. Nu în ultimul rând, problemele de securitate generate de invazia rusă în Ucraina este o altă chestiune ce trebuie rezolvată cu prioritate. De aici derivă și posibilitățile de atragere a

investițiilor străine pentru dezvoltare, având asigurate securitatea și statul de drept. Citiți în rândurile ce urmează ce viziuni au experții consultați despre care ar trebui să fie prioritățile Republicii Moldova în 2024, dar și măsurile care ar trebui luate în cazul alegerilor prezidențiale ce vor avea loc în toamna lui 2024:

Angela Grămadă,
*directoarea Experts for Security
and Global Affairs (ESGA)*

■ Ce teme are de făcut Republica Moldova în privința reformelor pentru 2024? Cu ce ar trebui să înceapă și care ar trebui să fie prioritățile sale, acum ca a primit unda verde de la Consiliul European?

■ În primul rând, trebuie să acceptăm faptul că reformele se fac pentru un trai mai bun în Republica Moldova, nu pentru Uniunea Europeană, iar asta înseamnă să acceptăm schimbarea de mentalitate, de paradigmă cu care abordăm acest proces extrem de complex.

În al doilea rând, cred că logic ar fi să continuăm cu ceea ce încă nu am finalizat: reformele în domeniul justiției etc. Mai precis, acele recomandări care nu au fost încă finalizate și pentru care a fost definit un termen – până la primăvară. Din păcate, sistemul se opune și nu înțeleg reprezentanții acestui mecanism că pe termen lung pierde toată lumea o multitudine de oportunități de care ar putea să beneficieze mai rapid.

Per ansamblu, prioritățile nu se vor schimba radical, pur și simplu măsurile necesare pentru a fi întreprinse trebuie să identifice voința politică necesară pentru a fi adoptate și implementate. Va fi dificil, dar nu și imposibil. Amânarea reformelor nu înseamnă altceva decât amânarea propriei bunăstări.

Contracurajarea sabotajelor democratizării Republicii Moldova

■ Republica Moldova se pregătește în 2024 de alegeri prezidențiale. Cum apreciați că va fi atmosfera politică din Republica Moldova în perspectiva alegerilor prezidențiale programate în 2024?

■ Urmează o perioadă complicată, mai ales în contextual accentuării interne pentru redobândirea unor poziții pierdute pe scena politică de anumite forțe politice. Nu cred că vom putea fi martorii unei campanii electorale ușoare pentru Maia Sandu.

Trebuie să fim atenți la modul în care este folosită imaginea ei de către potențialii oponenți pentru a îi distruge imaginea de lider capabil să mobilizeze resurse interne și externe în favoarea Republicii Moldova. În plus, ea este prezentată de către cei care sabotează democratizarea țării în calitate de actor politic care exploatează fricile cetățenilor. Un alt lucru important este încercarea de a-i discredita imaginea prin asocierea ei cu anumite decizii ale Parlamentului sau cu eșecuri ale unor membri ai Executivului, omițând intenționat și precizarea limitelor mandatului său prezidențial.

Ultimul lucru asupra căruia aș dori să insist este faptul că încă nu cunoaștem cine sunt oponenții reali pentru campania pentru alegerile prezidențiale și care sunt resursele de care dispun aceștia: bani, susținători interni și externi, resurse media. Va fi o campanie dificilă, care va avea impact

și asupra alegerilor parlamentare, ceea ce înseamnă că toți vor încerca să obțină maxim pentru a se valida pentru ultima parte a ciclului electoral în fața alegătorului.

Reforma în justiție – cine se opune?

Cristina Ciubotaru,
expert în justiție

■ Cum vedeți dumneavoastră că ar trebui să se desfășoare reformele în zona de justiție în anul 2024? Ce ar trebui să aibă prioritate și mai ales de ce?

■ Aș vrea să se lucreze la politici veritabile și nu să se politizeze justiția. În general, în Republica Moldova, se politizează mai toate procesele, din păcate, inclusiv de către Uniunea Europeană. Mi-aș dori foarte mult ca acele condiționalități pentru care am fost lăudați că le-am fi îndeplinit total sau parțial să ajungă să fie îndeplinite pe bune. Or, lucrurile stau totuși diferit. Din punctul meu de vedere, în domeniul justiției, dar mai ales al anti-corupției, situația este dramatică.

Politizarea proceselor în justiție, procuratură și anticorupție se face în continuare în detrimentul competențelor și a profesionalismului. Aștept abordări profesioniste, căci în acest moment, avem parte de mult amatorism, tolerat de către instituțiile UE, din păcate, iar asta generează dezamăgire. Avem nevoie de evaluări mult mai dure și obiective în aprecierea îndeplinirii condiționalităților, pentru că doar astfel vor fi încurajați și cetățenii cu privire la viitorul european al Republicii Moldova.

Istoria pare să se repete, căci am trăit o dezamăgire când după multe speranțe legate de acordarea unei guvernări proeuropene în 2012, la fel susținute practic necondiționat de UE, în 2014, s-a furat miliardul de dolari din băncile moldovenești. După care, la următoarele alegeri, decepția alegătorilor ne-a aruncat în brațele partidelor de orientare pro-rusă. E păcat că nu s-a învățat lecția pericolelor susținerii necondiționate a guvernărilor de la Chișinău. Teamă mi-e să nu trăim un moment similar la următoarele alegeri prezidențiale și parlamentare, căci laudele gratuite din partea UE, pe fundalul crizelor interne, ar putea să ne facă să pendulăm din nou spre o guvernare de altă orientare a politicii externe, iar eu una nu îmi doresc acest lucru. Mulți adepți ai integrării europene sunt dezamăgiți că derapajele anti-democratice nu se taxează și mulți ajung să spună: vreau ca Moldova să facă parte din UE, dar dacă UE înseamnă că ceea ce face guvernarea este bine – atunci nu vreau în așa o UE.

Doar o doză sănătoasă de critică și insistență pe reforme reale din partea UE, taxarea derapajelor și abuzurilor guvernării pot genera susținere din partea electoratului nostru de orientare pro-europeană. Susținerea valorilor europene în Republica Moldova e mai importantă

decât susținerea unui partid politic care sfidează aceste valori și instituie monopol asupra parcursului european. Integrarea europeană este dezideratul mai multor partide și a venit timpul să fim tratați cu mai multă sinceritate de către UE în privința mersului reformelor în Republica Moldova, mai ales pe zona de justiție și anticorupție. Or, doar mecanismele justiției și anticorupție pot taxa abuzurile administrației, iar reformele paralizante în aceste sectoare doar le încurajează abuzurile.

■ Discursul politic al guvernanților este că sistemul reacționează și nu se lasă reformat. Că există acel sistem cleptocratic realizat în ultimele trei decenii care se opune reformelor. Cum vedeți lucrurile?

■ Eu cred că se trișează și e vorba mai degrabă despre o opoziție față de standardele europene din partea reformatorilor decât din partea sistemului de justiție la reforme. Eu nu prea am auzit judecători și procurori să spună că nu susțin ideea propriu-zisă de reformă, doar metodele și poate că scopurile ei. Ba mai mult, scopuri clare de reformă nu există atât timp cât nu există o strategie de reformă, o înțelegere a problemelor și soluțiilor oferite de reformă. Reforma la noi în mare parte se compune din intervenții revanșarde, „din senin”, reacționare la deranjurile politice de moment. Nu există nicio argumentare a intervențiilor brutale ale politicului în justiție. Sincer, mi se creează impresia că noi suntem într-un stat în care cele trei puteri în stat sunt: Parlamentul, Guvernul și Președinția, căci justiția nu mai este percepută ca parte a statului.

Justiția a ajuns în derizoriu, o paria incapabilă să asigure echilibrul puterilor în stat. Când justiția nu mai contează, guvernarea nu are niciun fel de limite, legea nu mai este linia roșie trecerea căreia impune consecințe de

ordin juridic. Fiindcă nu mai are cine să le impună. Orice decizie incomodă puterii duce automat la linșarea judecătorilor sau procurorilor: „hoți”, „bandiți” și „sistemul se opune”. Iar acest lucru este foarte periculos. Autoproclamarea unui partid ca fiind „mesianic” și infailibil este probabil cel mai periculos lucru, căci asta înseamnă că nimeni nu-l mai poate contrazice. În partide și la guvernare sunt doar oameni, care la fel este firesc să greșescă, iar când greșesc, ar fi firesc să răspundă.

Când justiția se reformează spre a nu mai putea echilibra guvernarea, pentru a institui un control absolut asupra a ceea ce face justiția, atunci lucrurile devin de-a dreptul grave. Discursul de ură al politicianilor împotriva judecătorilor care emit decizii ce nu convine puterii este probabil cea mai elocventă ilustrare a „reformei justiției” și a adevăratelor intenții ale reformatorilor.

Chiar recent premierul, Dorin Recean, și președintele Parlamentului, Igor Grosu, au îndemnat cetățenii să rețină numele judecătorelor din completul Curții de Apel Chișinău care au dispus anularea deciziei de scoatere din cursa electorală pentru alegerile locale a unui partid, pretins afiliat lui Ilan Șor, și au îndemnat așa-zisele organe independente de evaluare extraordinară a judecătorilor „să le evalueze la sânge” pe cele trei judecătore. Or, atunci când judecătorii, inclusiv cei din completul menționat, emit decizii favorabile guvernării, cetățenii sunt asigurați că aceasta este justiție adevărată și că reforma dă roade. Pe când, și în cazul când le convine, și atunci când nu le convine, justiția își spune ultimul cuvânt, cuvânt care trebuie tratat cu respect. Căci în caz contrar, mai târziu, deciziile convenabile la fel pot fi puse la dubii de către alți politicieni.

Să nu uităm că toți, fiecare și oricine

are drepturi. Chiar și cei pe care guvernarea îi etichetează ca „hoți” și „bandiți”. Azi nu pare grav la prima vedere că „hoțul” sau „banditul” să fie lipsit de drepturi, dar mâine oricine se poate trezi că nu mai are drepturi. Rolul instanței este să aplice imparțial Legea și să asigure respectarea drepturilor fiecărei persoane, având la bază probele ce îi sunt prezentate. Dacă [Ilan Șor] a făcut ceva rău, să fie tras la răspundere pentru asta. Afirmatii de tipul „organizații criminale” și „am văzut cu toții probe” nu justifică linșarea judecătorilor, iar reacțiile societății au fost mai degrabă de partea judecătorelor vizate, chiar și din partea celor care nu îl simpatizează pe Ilan Șor.

Mă bucur că premierul a fost taxat și de către Asociația Judecătorilor din Moldova, într-un final, chiar și de către Consiliul Superior al Magistraților, mai ales că este un organ creat chiar de actuala guvernare în urma procesului de pre-vetting (evaluarea extraordinară). Chiar și ei au catalogat aceste declarații drept o ingerință inadmisibilă a politicului în justiție.

Dar însuși acest discurs nu este ieșit din comun pentru Republica Moldova. Este discursul de ură obișnuit propagat de la Președinție, Guvern și Parlament, pe fundalul narațiunii că sistemul judiciar se opune, nu se vrea reformat, iar întrebarea mea este: cine, de fapt, se opune? Sistemul judiciar se opune reformei sau politicul se opune îmbrățișării standardelor europene veritabile?

Poate că și sistemul se opune. Cu siguranță, corupții o să se opună întotdeauna, și cei din justiție, și cei din politic. Eu doar am mari dubii că în acest moment corupția este cea care se opune.

Eu cred că una din cele trei puteri în stat luptă, pur și simplu, pentru existență. Și această luptă este

departe de a fi „sistemul care se opune”. Acesta este mai degrabă argumentul cel mai simplu de invocat pentru putere, atunci când nu reușește să facă anumite schimbări sau când pur și simplu o dă în bară. E mai simplu să dea vina pe sistemul judiciar pentru orice eșec.

Tribunal special

■ **Alegerea unui nou procuror general și înființarea poate a celui tribunal anticorupție pe care îl vrea doamna președinte Maia Sandu ar putea să impulsioneze lucrurile în justiție anul viitor?**

■ Eu am fost dintotdeauna o adeptă ferventă a creării instanței anticorupție. Am crezut și continui să cred că, dacă e nevoie de specializare la ANI pe partea de verificare a averilor, specializare la CNA și PA pe partea de efectuare a urmăririi penale în cadrul dosarelor de corupție, nu înțeleg de ce această specializare se rupe în instanța de judecată? Dacă trebuie cunoștințe și competențe speciale anticorupție până la judecată, atunci e firească specializarea să existe și în instanța de judecată.

Crearea unei instanțe anticorupție ar fi de natură să confere celeritate tuturor proceselor anticorupție. Anume tergiversarea dosarelor de corupție de cele mai multe ori subminează încrederea oamenilor în justiție. Chiar dacă într-un final inculpații corupți ajung să fie condamnați, după doi-trei și mai mulți ani, când deja nu mai urmărește nimeni și nu le mai pasă nimănui de soarta acestor dosare, se creează impresia de impunitate.

Poate părea surprinzător pentru unii, dar la noi rată de condamnare pe dosarele de corupție depășește 80-90%. Dar pentru că vine cu o întârziere atât de mare, societatea nu mai percepe aceste condamnări. Aplicarea pedepselor și a confiscărilor

este o problemă. Dar și întârzierile, și problemele de aplicare a pedepselor și confiscărilor ar putea rezolvate prin crearea instanței anticorupție. Depinde foarte mult de felul în care va fi creată această instanță sau acele complete specializate care să judece astfel de cazuri.

Dacă această instanță va fi percepută că aparținând politicului, la fel cum se percepe în prezent evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, s-ar putea ca această instituție să fie compromisă. Îmi doresc foarte mult să fie o instanță anticorupție veritabilă, care să nu se plieze pe așteptările politicianilor, dar care să aibă curaj să livreze justiție și măsuri anticorupție.

Mihai Mogildea,
director-adjunct al Institutului
pentru Politici și Reforme
Europene (IPRE)

■ **Ce priorități vedeți Dvs în ceea ce înseamnă reformele necesare în Republica Moldova în 2024?**

■ În mare măsură, prioritățile trebuie

să fie legate de cele trei restanțe pe care le mai are de îndeplinit țara noastră din cele nouă recomandări ale Comisiei Europene din luna iunie 2022. Cele trei restanțe țin de finalizarea procesului de numire în funcție a conducătorilor instituțiilor-cheie din domeniul justiției, dar și a procurorului general.

În același timp, există o altă solicitare care ține de consolidarea instituțiilor anticorupție și aici probabil Uniunea Europeană vrea și mizează pe buna organizare a procesului de dezvoltare a Tribunalului Anticorupție, așa cum a fost el conceptualizat de către autoritățile la Chișinău.

Totodată, o altă solicitare ține de planul privind oligarhizarea. Acolo sunt incluse câteva măsuri care trebuie finalizate. Deci, acestea ar fi acțiunile prioritare până la finalul lunii martie.

În același timp, după calendarul preliminar pe care l-a transmis Uniunea Europeană, la începutul anului viitor urmează să demareze procesul de examinare a conformității legislației naționale cu cea europeană pe marginea a câtorva capitole. Se va începe cel mai probabil cu capitolele ce țin de justiție. Totodată, din discuțiile preliminare, înțelegem că mai sunt și alte două capitole care vor fi abordate. Este vorba de capitolul 8 de negociere UE-Republica Moldova ce ține de domeniul concurenței și capitolul 7 ce ține de proprietatea intelectuală.

Pe aceste trei capitole va începe procesul de screening propriu-zis în luna ianuarie, dar și pe celelalte. Asta înseamnă că accentul va cădea pe aceste domenii într-un mod sau altul în 2024. Eu mă aștept ca una din priorități să fie consolidarea instituțiilor și a capacităților de care dispun autoritățile în domeniul securității naționale. Aici, odată cu aprobarea Strategiei Naționale de

Securitate, urmează a fi adoptate alte documente sectoriale. Mă refer la noua Strategie Militară, apoi urmează să fie adaptate strategiile sectoriale la Strategia Națională de Securitate.

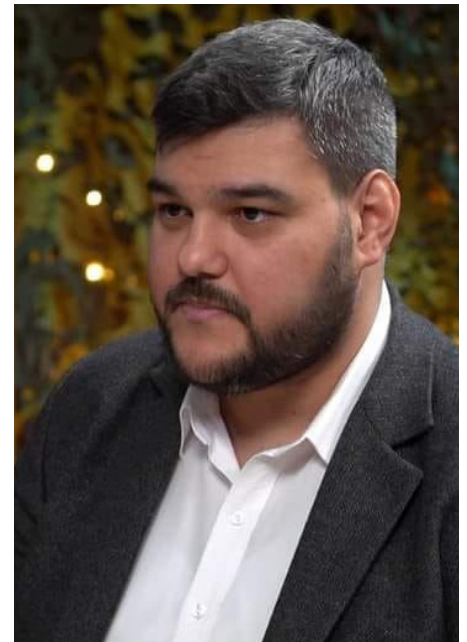
Totodată, sperăm ca Centrul pentru Combaterea Dezinformării și Comunicare Strategică să devină operațional și să înceapă să producă rezultatele așteptate de toată lumea. Conform celor menționate de directoarea Centrului, Ana Revenco, Centrul urmează să devină operațional spre finalul lunii martie. Asta înseamnă că, la finalul anului viitor, vom putea trage deja primele concluzii la ce a reușit și ce nu a reușit să facă acest Centru în contextul alegerilor prezidențiale care ar trebui să aibă loc în 2024.

Alegeri sub un spectru democratic

■ Cum ar trebui să funcționeze aparatul de justiție în privința celor care comit fraude electorale, ținând cont de alegerile prezidențiale din 2024?

■ Mă aștept ca Procuratura Anticorupție și instanțele de judecată să lucreze mult mai eficient pe dimensiunea identificării și tragerii la răspundere a persoanelor vinovate de corupție electorală, de finanțare ilegală a partidelor politice, pentru că acest fenomen se va amplifica anul viitor și cazurile de corupție electorală vor fi unele mult mai răspândite în rândul comunităților rurale.

De aceea, toate aceste procese ar trebui puse la punct, astfel încât vinovații să fie trași la răspundere la timp și să nu mai asistăm la decizii de ultim moment, privind excluderea din campania electorală a unor partide politice, așa cum s-a întâmplat anul acesta la alegerile locale.

Mihai Isac, analist politic și de securitate

■ După obținerea deciziei Consiliului European, ce teme are de făcut Republica Moldova în privința reformelor pentru 2024? Cu ce ar trebui să înceapă și care ar trebui să fie prioritățile sale, acum că a primit undă verde de la Consiliul European?

■ Desigur, capitolul dedicat justiției ar trebui să reprezinte o prioritate, împreună cu cele referitoare la securitatea vieții economice, sociale și politice din Republica Moldova. Autoritățile de la Chișinău ar trebui să implementeze rapid aceste reforme, nu pentru Bruxelles, dar în primul rând pentru creșterea nivelului de trai al populației Republicii Moldova.

Îmbunătățirea legislației privind drepturile omului și o mai mare implicare a partenerilor din Uniunea Europeană în rezolvarea pașnică a conflictului din estul Republicii Moldova și eliminarea consecințelor războiului de agresiune rus împotriva țării de la începutul anilor 90 ar trebui să fie o altă prioritate a actualelor autorități.

Ar fi necesară și îmbunătățirea legislației în domeniul securității naționale, pentru a răspunde mai bine războiului hibrid declanșat de Federația Rusă împotriva Republicii Moldova. Adoptarea cât mai rapidă a unei legislații economice care să permită absorbția de fonduri europene de preaderare ar trebui să fie o altă prioritate.

Reforma administrației publice locale ar trebui să fie o prioritate până la următoarele alegeri locale (2027) pentru a facilita implementarea unor reforme structurale necesare aderării la Uniunea Europeană.

Grăbirea procesului de integrare în sistemul energetic al Uniunii Europene ar trebui să fie un at domeniu prioritar pentru Republica Moldova, nu numai pe hârtie, dar și prin construcția infrastructurii necesare.

Campanie electorală murdară

■ Cum apreciați că va fi atmosfera politică din Republica Moldova în perspectiva alegerilor prezidențiale programate în 2024? Anticipați o campanie murdară sau, mai degrabă, președinta Maia Sandu va câștiga destul de lejer un al doilea mandat?

■ Desigur, vom asista la o campanie murdară, finanțată de fonduri provenite din activități ilegale ori direct din bugetul Federației Ruse. Implicarea oligarhilor fugari în subminarea autorităților constituționale este evidentă, dar acest lucru nu putea fi făcut decât cu sprijinul direct al unui actor statal important, precum Kremlinul. Maia Sandu nu are un contracandidat cu priză la public, dar este de așteptat ca opoziția anti-europeană să folosească prilejul campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale pentru a o ataca direct, precum și actuala guvernare. Scopul

principal este slăbirea încrederii electoratului în președinta Maia Sandu, dar implicarea importantă a diasporei garantează un nou mandat pentru aceasta.

Opoziția pro-rusă va încerca să prezinte mai mulți candidați pseudo-proeuropeni, susținuți de fonduri ilegale, pentru a forța un al doilea tur de scrutin prezidențial. În acest fel, acestea vor încerca să submineze imaginea actualii șefe a statului, care joacă rol de locomotivă electorală pentru principala forță politică pro-europeană, PAS, în orice exercițiu electoral.

Miza cea mai mare a acestor forțe pro-ruse sunt alegerile parlamentare din 2025, când vor încerca să schimbe componența Parlamentului pe cale electorală. Autoritățile de la Chișinău trebuie să adopte cât mai rapid măsuri legislative menite să limiteze posibilitatea finanțării ilegale a alegerilor și partidelor, atât din interiorul, cât și exteriorul Republicii Moldova.

■ Cât de mult va depinde în 2024 stabilitatea Republicii Moldova de situația războiului din Ucraina?

■ Evoluțiile de pe fronturile din Ucraina vor influența decisiv situația politică internă și externă a Republicii Moldova. Dacă forțele militare ruse se vor apropia de regiunea transnistreană, atunci regimul separatist va intensifica presiunea împotriva Chișinăului pentru obținerea de concesiuni politice și economice. De asemenea, și alte regiuni precum Găgăuzia și Taraclia, vor fi scena unor demersuri anticonstituționale.

Dacă armata rusă va reuși să obțină anumite victorii pe frontul din Ucraina, forțele anticonstituționale, sprijinite de elemente din lumea criminală, vor intensifica protestele de stradă îndreptate împotriva partidului de

guvernământ. Orice zi câștigată prin rezistența Ucrainei în fața invaziei militare ilegale ruse trebuie folosită de Chișinău pentru a câștiga propriul război pentru reformele necesare integrării în Uniunea Europeană și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor Republicii Moldova.

Priorități în economie

Adrian Lupșor, director executiv al Expert-Grup

■ Ce ar trebui să facă Republica Moldova în planul reformelor economice pentru 2024? Unde ar trebui să acționeze cu prioritate?

■ Există trei priorități de bază. Prima, să începem cu susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii prin facilitarea accesului la resurse financiare și prin stimularea tehnologizării companiilor. Apoi, susținerea lor în accederea pe piața europeană de desfacere. De asemenea, este nevoie de susținerea integrării companiilor mici și mijlocii

în lanțurile valorice și respectiv în integrarea acestor companii cu investitorii mai mari.

Este nevoie de stimularea unei concurențe corecte în toate sectoarele economice. Pentru acest lucru avem nevoie și de un Consiliu al Concurenței care să fie funcțional. Acesta este primul bloc de măsuri - dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii prin prisma fortificării organizațiilor pentru dezvoltarea antreprenoriatului și liberalizării sectoarelor economice.

Al doilea bloc se referă la întreprinderile de stat. Aici avem nevoie de îmbunătățirea guvernantei corporative, creșterea transparenței companiilor, profesionalizarea consiliilor de administrare și pregătirea companiilor de stat care concurează cu sectorul privat - fie prin privatizare deplină sau parțială, respectiv emisiuni de acțiuni. Acest lucru ar permite și impulsivitatea bursei de valori.

Al treia lucru ține de măsurile de stabilizare macrofinanciară. Aici mă refer, cu precădere, la două probleme care trebuie soluționate în anii următori. În primul rând, vorbim de deficitul bugetar și al doilea rând, de deficitul de cont curent. Guvernul trebuie să se concentreze pe consolidarea fiscală. Aici mă refer la creșterea spațiului fiscal prin două măsuri: combaterea evaziunii fiscale și ocupării informale și a doua - uniformizarea spațiului fiscal prin eliminarea graduală a facilităților fiscale. Pentru că avem o problemă în Republica Moldova ce ține de un Cod Fiscal destul de neuniform ca rezultat al influențelor anumitor grupuri de interese și lobby.

Noi trebuie să stimulăm consolidarea fiscală anume prin creșterea spațiului fiscal, și nu prin

creșterea presiunii fiscale. Înainte de a aplica majorări fiscale, trebuie să epuizăm potențialul acestor două surse amintite.

În ceea ce privește deficitul de cont curent, acest lucru ține de o politică de îmbunătățire a cooperării dintre politica economică a guvernului și cea monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei care trebuie să fie mai bine coordonate. Intervențiile BNM trebuie să urmeze și obiective de creștere economică, atunci când nu avem riscuri inflaționiste, iar pentru aceasta BNM, împreună cu Guvernul, trebuie să comunice mai mult fără a prejudicia independența BNM. Avem nevoie de o cooperare mai bună între politica economică și politica monetară.

Deficitul de cont curent trebuie soluționat și prin creșterea competitivității economiei naționale, așa cum spuneam, prin dezvoltarea IMM-urilor și susținerea valorificării potențialului de export al IMM-urilor.

Cum să atragem investitorii străini

■ **Poate face ceva Republica Moldova pentru a atrage investitori străini în 2024? Care ar fi cea mai potrivită strategie în acest sens?**

■ În primul rând, trebuie să convingem investitorii că, în Republica Moldova, deciziile de politică economică se iau în mod disciplinat, transparent și cu viziune pe termen lung, că acestea nu se iau în mod arbitrar, în funcție de interese limitate sau interese de lobby și în funcție de conjunctură.

Avem nevoie de o guvernare economică adecvată care să inspire încredere pe termen lung

investitorilor. Pentru acest lucru, nu cred că trebuie să inventăm ceva super sofisticat. Pur și simplu, politica fiscală, politica economică, politica bugetară trebuie să urmeze standardele de bună guvernare, de transparență, de incluziune.

Cu alte cuvinte, guvernarea trebuie să convingă potențialii investitori că, în Republica Moldova, Guvernul urmează interesul public și nu interese obscure, iar influența grupurilor de lobby este una limitată. De acest lucru este nevoie din partea Guvernului ca să convingă potențialii investitori.

În plan secund, dar la fel de important, vorbim de calitatea birocrăției, reglementărilor, legilor, dar întâi și întâi, investitorii trebuie să fie siguri că guvernarea este binevoitoare și chiar în mod sincer este orientată spre atragerea investițiilor pentru dezvoltarea economică și nu este influențată de diferite grupuri de lobby.

La fel de importantă este demonopolizarea diferitor segmente ale pieței. Noi avem multe sectoare economice unde există un nivel înalt de concentrare economică. Adică, sunt diferite holdinguri sau companii care sunt afiliate unei persoane sau unui grup de persoane apropiate și aceasta creează bariere de intrare pentru investitori. De fapt, anume acest lucru sperie investitorii și aici reiterez importanța unui Consiliu al Concurenței funcțional care să convingă investitorii că în Republica Moldova asemenea aranjamentele anticoncurențiale sunt reduse la minim și avem o piață liberă funcțională.

■ **Vă mulțumim!**

Interviurile au fost realizate de Mădălin Necșuțu

Editorial

Extinderea UE: soluție de securitate pentru întregul continent. Ce urmează pentru Republica Moldova?

Editorial de Lina Grău,
jurnalistă independentă

Pe final de 2023 Republica Moldova a intrat, indiscutabil, într-o nouă etapă istorică. Una care ar putea aduce, în cazul unui cumul pozitiv de factori, la accesarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Votul Consiliului European marchează nu doar o perspectivă de neimaginat acum câțiva ani pentru Republica Moldova și Ucraina, dar înseamnă și faptul că, în fața violenței incredibile a războiului de agresiune a Rusiei, țările europene au ajuns să înțeleagă că în Europa nu mai pot exista așa-numite „zone gri”, sau „zone-tampon”. Ideea anilor de dinaintea de război, că un „cordon sanitar” în jurul Rusiei ar garanta securitatea Uniunii Europene, dar și o dezvoltare pozitivă a țărilor din această „zonă-tampon”, s-a dovedit a fi una nevalabilă. Vechea Europă a înțeles că Rusia va investi oricât în a corupe, a deturna și a agresa țările din vecinătate, pentru a-și extinde cât mai mult influența și a genera instabilitate. În fața acestui pericol, liderii europeni au revenit la discuțiile privind extinderea UE, ca singura soluție de securitate pentru continent, dar și ca șansă istorică pentru generații întregi de cetățeni ai Republicii Moldova și ai Ucrainei de a-și împlini visul european.

În actualul context geopolitic, momentul decembrie 2023 a fost practic „ultimul vagon” în trenul către UE pentru Republica Moldova, cel puțin pe termen scurt și mediu. În iunie 2024 au loc alegeri parlamentare europene, după care va dura cel puțin câteva luni până la crearea noilor structuri ale Parlamentului European și ale noii Comisii Europene. Să nu uităm și de faptul că în perioada iunie-decembrie 2024 președinția Consiliului European este

deținută de Ungaria. Și astfel, momentul decembrie 2023 era practic singurul care dădea răgaz Republicii Moldova să pregătească și să lanseze negocierile tehnice pentru aderare la UE, proces care, dacă este lansat până la alegerile europene din iunie, va putea continua la nivel de experți tehnici indiferent de sincopile electorale sau politice din UE.

Ce urmează?

Autoritățile europene, dar și cele de la Chișinău, au avertizat că drumul va fi unul deloc ușor. Va fi nevoie nu doar de efortul autorităților, dar și de o susținere constantă și solidă din partea societății.

„Mă bucur să putem anunța începerea procedurilor pentru deschiderea negocierilor de aderare cu Republica Moldova, la mai puțin de 24 de ore de la adoptarea deciziei Consiliului European. Este o recompensă meritată pentru efortul fantastic pe care l-a făcut Republica Moldova. Vă felicităm și vă așteptăm în UE!”, a declarat Gert-Jan Koopman, directorul general al DG NEAR.

Primul capitol cu care vor începe negocierile de aderare a Republicii Moldova la UE este justiția și combaterea corupției. Acum, pentru Chișinău urmează un proces tehnic complex de pregătire pentru negocieri și de evaluare a legislației, așa numitul *screening*. Chișinăul este destul de avansat cu pregătirile, pe care le-a început încă de acum un an: a început *pre-screeningul* și are deja puse la punct mecanismele interne de negociere – 35 de grupuri de lucru, peste 600 persoane implicate în proces, iar rolul de coordonare va fi preluat de recent-creatul Birou de Integrare Europeană.

Punctul tehnic care va însemna începerea negocierilor de aderare va fi o conferință interguvernamentală comună Moldova-UE, care este pregătită pentru primăvara anului 2024.

Până la următorul summit al Consiliului European, din martie 2024, Chișinăul trebuie să-și onoreze și cele trei restanțe rămase de la momentul acordării statutului de țară candidat. Prima ține

de reforma justiției, mai exact numirea tuturor membrilor în Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor, Curtea Supremă de Justiție, Procurorul General etc. A doua ține de capacitatea organelor de combatere a corupției, în particular a Procuraturii Anticorupție. Iar a treia restanță este implementarea planului de de-oligarhizare.

Decuplarea de Ucraina?

Mai mulți oficiali europeni au declarat că în continuare Republica Moldova și Ucraina nu vor mai merge „la pachet” și fiecare stat va fi evaluat în funcție de progresele înregistrate în reformele democratice și în negocieri.

Pe fundalul agresiunii declanșate de Rusia în Ucraina, Chișinăul a depus cererea de aderare la UE pe 3 martie 2022, la câteva zile după ce acest lucru a fost făcut de Kiev. Cererile au fost examinate și aprobate în același timp, pe 22 iunie 2022 celor două țări oferindu-li-se statutul de țară candidată la UE. Din acest motiv până acum Republica Moldova și Ucraina erau văzute „la pachet”.

Însă după lansarea negocierilor de aderare, Chișinăul ar putea avea un parcurs mai rapid datorită unei guvernări clar pro-europene și având în vedere dimensiunile mici ale țării, susținerea consistentă a României, dar și faptul că Ucraina este nevoită să consume forțe și resurse în războiul cu Rusia. În plus, nici opoziția Ungariei nu va dispărea – Victor Orban a promis că va bloca în continuare negocierile cu Ucraina. Asta, pe lângă faptul că Ungaria va deține președinția Consiliului European în a doua jumătate a anului viitor.

Ce ar putea să încetinească sau să compromită aderarea la UE?

Principalele riscuri care se văd în acest moment țin, pe intern, de o eventuală inconsistență în reforme sau de scăderea apetitului european la nivelul guvernării, în cazul preluării puterii la Chișinău de către partide reticente la schimbare și democratizare.

În Republica Moldova urmează să aibă loc alegeri prezidențiale la sfârșitul anului 2024, iar la mijlocul anului 2025 – alegeri parlamentare. Și dacă pentru primele actuala președintă pro-europeană Maia Sandu nu are să aibă încă un concurent cu șanse de a o surclasa, atunci la parlamentare există riscul ca forțele pro-ruse și pro-oligarhice să se coalizeze pentru a încerca să preia puterea.

Pe de altă parte, integrarea europeană necesită și un sprijin masiv și constant din partea populației. Ultimele sondaje arată o creștere de la 51 la 55 la sută a susținerii populației pentru integrarea europeană pe parcursul acestui an. Acest sprijin trebuie alimentat cu reforme și schimbări pozitive vizibile pentru populație, cu proiecte concrete și acces la finanțări din fondurile UE pentru dezvoltare la nivel local, toate comunicate într-un mod eficient și accesibil atât la nivelul experților și intelectualilor, cât și „la firul ierbii”.

În plus, autoritățile nu trebuie să uite că anume acest aspect – sprijinul populației pentru UE – va fi principala țintă a propagandei ruse în Republica Moldova în anii următori. Minciunile și tezele false despre UE vor fi tirajate și de partidele oligarhice și pro-Kremlin, care vor investi masiv în campanii de promovare și în coruperea electoratului pentru a veni la putere la alegerile parlamentare din 2025.

Astfel, adevăratul moment decisiv pentru integrarea europeană a Republicii Moldova va fi legat de alegerile parlamentare de la mijlocul anului 2025. Dacă acestea vor aduce la putere o coaliție de partide cu adevărat pro-europene, obiectivul de integrare în UE până în 2030 pare a fi unul realizabil.

Este Transnistria o problemă pentru integrarea europeană?

Problema enclavei separatiste Transnistria nu pare să fie una prioritară în acest moment în dialogul dintre Bruxelles și Chișinău. UE tratează Republica Moldova ca stat în limitele frontierelor sale internaționale, adică inclusiv cu regiunea transnistreană. Odată cu agresiunea Rusiei, Ucraina a închis complet frontiera

cu Transnistria și enclava pro-rusească a pierdut orice legătură fizică cu patronii de la Kremlin. Trupele ruse dislocate în Transnistria, la fel ca și imensul depozit cu 20.000 de tone de muniții rusești din enclavă, au determinat Ucraina să țină în permanență unități militare pregătite de ripostă la hotarul regiunii separatiste. În aceste condiții, singurul contact cu lumea exterioară pentru Tiraspol este posibil doar prin intermediul Chișinăului. Pârghiile economice și sociale pe care le-a obținut astfel fac Chișinăul optimist în privința șanselor de reglementare a problemei transnistrene înaintea momentului aderării la UE. „Dacă acest lucru nu va fi posibil, va trebui să venim cu anumite clarificări ale acestui statut, ale modului cum va funcționa Republica Moldova în cadrul UE”, a declarat Nicu Popescu la Bruxelles.

Iar președinta Maia Sandu declara recent că Republica Moldova nu poate merge pe abordarea că va deveni stat membru al UE doar după rezolvarea conflictului transnistrean, „pentru că acest lucru ar însemna să-i dăm Kremlinului drept de veto asupra procesului de integrare europeană a Republicii Moldova”.

În ce condiții este anul 2030 o țintă realistă?

În concluzie: Republica Moldova a primit o nesperată șansă istorică de a se rupe de sfera de influență a Rusiei și a deveni membră a UE. Șansă care pare să fie una realistă cu câteva condiții: Ucraina, susținută de aliații occidentali, să reziste în fața agresiunii Rusiei, protejând astfel Republica Moldova; România să-și continue sprijinul tehnic și logistic; UE să-și mențină dorința de extindere și după următoarele alegeri, în pofida creșterii ponderii populațiilor din Europa; în interiorul Republicii Moldova să existe în continuare o guvernare pro-europeană eficientă și un sprijin consistent din partea populației pentru integrarea europeană.

Odată cumulați acești factori, ținta formulată de actualele autorități – anul 2030 – pare să fie una realizabilă pentru Republica Moldova, lucru confirmat de mai multe ori și de oficialii europeni.

SECURITY & DEFENCE DIGEST

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare

Aspectele de securitate în contextul lansării negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană

La 14 decembrie 2023, douăzeci și șapte de state membre ale Uniunii Europene (UE) au dat undă verde deschiderii negocierilor de aderare cu Ucraina și Moldova. Deși toți se așteptau la un veto din partea Ungariei, premierul ungar, Viktor Orbán, a ieșit din sală abținându-se de la vot. Deși, în acest context, se vorbește de o debursare a 10 miliarde de euro pentru Ungaria, totuși a fost evitată o criză de mare amploare, pentru că un blocaj, chiar dacă ar fi vorba doar de faptul că o țară mică de mai puțin de 10 milioane de locuitori cântărește abia 1% din PIB-ul european, ar fi constituit un semnal politic pentru Moscova, o încurajare enormă pentru Putin de a-și atinge scopurile sale neo-imperialiste.

Un eșec de deschidere a negocierilor ar fi fost o lovitură dură nu numai pentru Ucraina, dar și asupra proceselor de reformare în Republica Moldova. Astfel, decizia Consiliului European de a începe negocierile este una istorică pentru Republica Moldova, dar reprezintă și o victorie a Ucrainei și Europei. Totodată, Consiliul European a oferit statut de țară candidată Georgiei.

Dincolo de emoții pozitive, totuși, negocierea cu UE nu este numai o dimensiune *in corpore* a procesului decizional, există reguli scrise, mișcări unice, ținte clar definite ca urmare a realizării celor 35 de capitole ale *aquis*-ului comunitar. Iar din perspectiva securității și apărării, conform Raportul din iunie 2022 al Comisiei Europene domeniile, *Justiție, libertate și securitate* (Capitolul 24) și *Politica*

externă, securitate și apărare (Capitolul 31) solicită de la Republica Moldova progrese reale în sporirea alinierii la condițiile de aderare la UE. Iar odată cu decizia de lansare a negocierilor, în realizarea obiectivelor propuse ar putea apărea problema capacității de absorbție a suportului care va fi oferit de UE și țările membre în reformarea sectorului de apărare.

În acest context, nu putem trece cu vederea faptul că la 15 noiembrie proiectul de hotărâre pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova a fost votat în Parlament. De menționat că ultima Strategie de securitate națională a Republicii Moldova a fost adoptată în anul 2011. Ulterior, în 2016, a fost elaborat un nou proiect care a fost respins de ex-președintele Igor Dodon. Obiectivele

noii Strategii a securității naționale, aprobată recent, sunt clar definite și stabilesc necesitatea creșterii capacității statului de a preveni și de a contracara materializarea riscurilor la adresa securității naționale, amenințarea principală fiind Federația Rusă, precum și de a asigura procesul de aderare la UE, dar și cooperarea cu statele partenere pentru securitate și stabilitate la nivel internațional.

Securitate și sporirea rezilienței

De asemenea, important este faptul că prin adoptarea noii Strategii are loc o conștientizare a necesității de consolidare, dezvoltare și modernizare a sistemului național de apărare pentru garantarea suveranității și integrității țării, iar creșterea rezilienței naționale la amenințările hibride este un factor valoros în fortificarea culturii de securitate. Dincolo de faptul că aderarea la UE este unul din principalele obiective de securitate din cadrul Strategiei în corespundere cu interesul național, totuși trebuie să existe o abordare comună atât la nivel strategic, cât și

operațională ca negocierea va fi un proces îndelungat pentru Republica Moldova, iar sectorul de securitate nu se reformează numai prin declarații atractive.

Astfel, în următoarea perioadă, în materie de securitate, Republica Moldova trebuie să țină cont și de faptul că: (-) Aderarea Republicii Moldova la UE depinde în mare parte de capacitatea Ucrainei de a învinge Rusia; (-) Procesul de aderare nu este unul ireversibil; (-) Consolidarea sectorului de securitate și apărare trebuie să continue rapid, iar miza trebuie să fie pe resursele naționale; (-) Reglementarea conflictului transnistrean nu trebuie să dispară de pe agenda de securitate, chiar dacă există premisa de aderare conform scenariului cipriot.

Un interes vital pentru UE reprezintă readucerea Rusiei în câmpul legal prin respectarea ordinii internaționale în baza normelor stabilite. Iar aceasta înseamnă descurajarea Rusiei de a continua războiul din Ucraina și restabilirea suveranității acesteia în cadrul frontierelor sale recunoscute internațional. De altfel, ocuparea Ucrainei de către Rusia va permite materializarea scenariilor de la Moscova privind extinderea agresiunii și față de Republica Moldova, dar și mai departe pe continentul european. În acest context, nu putem neglija că Alianța Nord Atlantică (NATO) este percepută, inclusiv din perspectiva țărilor membre a UE, ca organizație destinată asigurării securității și apărării la nivel european. Mai mult, deși actualmente există o cooperare mai strânsă dintre UE și NATO, totuși UE nu are angajamentul politic de a apăra un membru al său, cu atât mai mult o țară candidată la aderare.

Necesitatea susținerii Ucrainei

Cu toate acestea, UE și țările membre separat acordă o asistență extrem de importantă în susținerea Ucrainei de a rezista, respectiv sprijinul financiar și material acordat este aproximativ la același nivel cu asistența oferită Ucrainei de către Statele Unite ale Americii (40-50 miliarde de dolari anual).

Se consideră că procesul de aderare nu este unul ireversibil, căci mai mulți factori pot influența acest parcurs, iar factorul politic este valoros. Or, schimbarea puterii politice preponderent pro-europene la Chișinău cu una pro-rusă, inevitabil va duce la tergiversarea aderării sau chiar stoparea acestui proces. Lucrul acesta s-a întâmplat în istoria recentă a țării de mai multe ori. În acest context, devine imperios guvernarea să poată contracara atacurile hibride prin care Federația Rusă încearcă să susțină formațiunile politice care pot destabiliza situația din țară. O bună parte a acestor amenințări hibride constă în distribuirea propagandei și știrilor false generate la Moscova. Prin urmare, este necesară consolidarea rezilienței societății pentru a face față fluxului de informații false. Iar Centrul StratCom și combaterea dezinformării, creat recent, va trebui să asigure și o abordare comună privind narativele care ar promova beneficiile aderării la Uniunea Europeană, căci războiul informațional poate fi câștigat prin dezvoltarea unei culturi de securitate la nivel de populație, dar și prin sporirea culturii strategice la nivel de instituții și elitei politice.

În acest context, este important să se stimuleze și să se genereze un dialog politic în format lărgit, pentru a identifica formațiuni politice, care

la următoarele alegeri parlamentare să poată constitui coaliții funcționale cu scopul de a continua procesul de aderare a țării la UE. La fel, toți actorii implicați în procesul politic care susțin aderarea Republicii Moldova la UE trebuie să înțeleagă că a miza pe un singur partid politic și a încredința această misiune doar unui partid reprezintă crearea unui singur punct de eșec (*single point of failure*), punând în pericol întregul proces de aderare. Mai mult decât atât, să nu uităm că tot mai multe partide, care încă câteva luni în urmă declarau că susțin invazia Ucrainei de către Rusia și protestau în fața instituțiilor europene împotriva aderării R. Moldova la UE, se declară acum profund pro-europene, care ajunși în parlament ar pretinde că sunt parte a istoriei, dar asemănător Calului Troian pot tergiversa procesul de aderare.

Modernizarea armatei, în strânsă dependență de alocările financiare

Revenind la sectorul de securitate și apărare a Republicii Moldova și consolidarea acestuia, conform capitolului 31 al Planului Național de Aderare pentru anii 2024-2027, reformarea și modernizarea Armatei Naționale și sporirea rezilienței țării noastre față de noile provocări de securitate va depinde foarte mult de fondurile care vor veni sub formă de anumite proiecte pentru achiziționarea de sisteme de armament, capacități și servicii. Desigur, aceasta va spori profesionalismul militarilor din R. Moldova și transformarea instituției de apărare în furnizor de securitate. Totuși, structurile de forță ale R. Moldova ar trebui să dezvolte capacități de planificare

și de absorbție a acestor fonduri, problemă care este mai evidentă pentru Ministerul Apărării. Începând cu anul 2022, în mod special, UE contribuie cu fonduri substanțiale la dezvoltarea Armatei Naționale, însă un rezultat concret sau o capacitate concretă operaționalizată este greu de identificat. Aceasta deoarece așteptările sunt în rezultate imediate, dar problema este în costul și timpul de înzestrare a Armatei Naționale cu sisteme de armament necesare pentru consolidarea capacității de apărare și în recrutarea și instruirea personalului necesar pentru a opera sistemele achiziționate.

Această situație este asemănătoare cu problema Ucrainei, care pe parcursul războiului, așteptând ajutor militar direct de la țările NATO și UE, s-a confruntat atât cu aspecte operaționale, dar și birocratice sau chiar politice. În acest context, se impune găsirea unei strategii care ar alinia eforturile naționale și cele ale UE pentru dezvoltarea anumitor capacități militare. De asemenea, în contextul asigurării continuității programelor de înzestrare a Armatei Naționale, autoritățile Republicii Moldova, deși a fost sporit bugetul de apărare, ar trebui să aloce mai multe resurse pentru atractivitatea

serviciului militar pe contract, astfel în caz că prioritățile de securitate ale țărilor UE se schimbă, programele de înzestrare să nu fie periclitare.

În fine, dar nu în ultimul rând, deși se consideră că problema transnistreană nu este un impas în procesul de aderare, totuși nu putem neglija că reglementarea acesteia depinde atât de factorii externi, cum ar fi evoluțiile din cadrul mediului de securitate și situația războiului din Ucraina, cât și interni, căci calitatea de membru al UE se acordă statului, dar nu teritoriului, respectiv progresele în realizarea reformelor contează.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.